

Inhoud

Voorwoord 11

Ballydehob (en verder) 13

Brandaan de Zeevaarder 22

(Een snufje) Donegal 26

Eerste reis 32

Elfenkoningin 37

Enya 41

Kalksteen 45

Keltenmede 49

Letterdyfe House 53

Midden-Aarde 57

Plattelandshotel 72

Reisverhalen 76

J.M. Synge 76

pater L.J. Callewaert 79

H.V. Morton 83

Ethel Mannin 88

Heinrich Böll 91

Jan Gerhard Toonder 95

Edna O'Brien 100

Jan van der Vegt 103

Mellie Uyldert 107

Joop Waasdorp 112

Marten Toonder 117

Matthijs Schouten 125

Victor Westhoff 130

Tim Robinson 132

Ary Jassies 137

Yvonne Hontelé 142

Martin Koomen 144
Dolf de Vries 149
Guy St John Williams 153
Timothy O'Grady 160
Eerde Beulakker 163
J.J. Voskuil 166
Roekenpastei 171
Ronde toren 174
Runenstein 178
Shee 182
Steencirkel 192
Volksaard 200
pater L.J. Callewaert 200
Ethel Mannin 203
Frank McCourt 206
Trotter/Kees Fens/Cees Nootboom 210
Wicklow Way 214

Voorwoord

‘Het is net of die zachte groenbruine bergen je willen opnemen,’ schrijft de ene reiziger. En hij vraagt zich af: ‘Ligt het in de diepste geheime aard van de mens om bij een landschap te willen horen?’ Een andere reiziger roemt de ‘betoverende schoonheid’ van het Ierse land en stelt zich er een leven van romantische eenvoud voor.

Het Ierse landschap, dat toch vooral uit steen en veen is opgebouwd, heeft veel mensen in de ziel geraakt. Het licht is er anders, vooral aan de kust, de kleuren lichten er feller op tegen het overheersende groen en bruin, en zelfs de regen en de voortjagende wolken lijken de bezoeker een ander verhaal te willen vertellen dan thuis.

Ergens in dit boek stel ik de vraag of het hier allemaal om dwaze romantiek en nostalgie gaat, heimwee naar een verzonken wereld die allereerst door de fantasie wordt gevoed. ‘Gaat het slechts om de projectie van romantische gevoelens op een ander land en volk?’ Die kans is groot. Maar ik haast mij eraan toe te voegen dat ik het bevlogen proza over het ‘magische’ Ierland niet graag zou missen.

Het is daarom onvermijdelijk dat dit boek door een romantische bedding stroomt. Daar is niets zoetelijks aan – een romanticus is immers een gekwelde zoeker die niet gelooft dat de verstokte huismus de wijsheid in pacht heeft. De ideale reis gaat van onrust naar rust, zegt een stem in dit boek. En na een tijdje begint de terugreis, vrees ik, van rust naar onrust. Veel bezoekers van Ierland willen er na een tijdje houvast krijgen, zij zoeken de geborgenheid en geneugten van een tweede huis. Is dat eenmaal gelukt, dan ontwikkelen zij door de jaren heen een band met hun omgeving die dieper gaat dan de impressies van toeristen. Net als toeris-

ten schrijven zij boeken over hun tweede vaderland. In *Mijn Ierland* zult u er een aantal tegenkomen.

Dit boek heeft een dubbele opzet. Er zit een bloemlezing in verpakt van mijn favoriete reisverhalen die ik de afgelopen tientallen jaren heb verzameld. De meeste geven een indringend beeld van het romantische levensgevoel van de schrijver. Hier en daar valt echter een barse tegenstem te beluisteren. Ook in mijn eigen verhalen en stukjes wordt er kriskras door het land gereisd. Vaak te voet, want een wandelaar blijft dicht bij de aarde en heeft met een snelheid van vijf kilometer per uur alle tijd om na te denken en om zich heen te kijken.

Ballydehob (en verder)

Al meteen op de eerste rotonde na het vliegveld van Cork zit er een luid claxonnerende Ier pal achter me. Ik nam voorrang en ik had geen voorrang. Maar ik was nog te zeer in beslag genomen door de omdraaiing van links en rechts – links op de weg, rechts in de auto – waardoor ik onvoldoende aandacht aan de rotonde had geschonken. Mijn rechterhand slaat hard tegen het portier, op zoek naar een pook die nu links van mij staat. In de gauwigheid heb ik niet kunnen zien welke kant ik op rijd. Dat blijkt naar Cork te zijn, waar ik niets te zoeken heb. Ik had niet naar links maar naar rechts moeten afslaan.

‘Altijd links!’ zeg ik hardop, terwijl ik een zijweg induik, een manoeuvre die mij van de boze automobilist bevrijdt. Zeker als je de wagen gekeerd hebt of na een pauze is die waarschuwing op haar plaats.

Met een ruime zwaai keer ik terug op de snelweg en haast mij naar de rotonde. Op naar Bandon! En dan naar de kustweg waar Clonakilty, Skibbereen en Ballydehob – vrolijke namen als uit een kinderoperette – mij wachten. Het doel is Schull, niet ver van Mizen Head, de uiterste zuidwestpunt van Ierland, waar ik te gast zal zijn bij een oudere man die al dertig jaar een huis in Ierland heeft. Hoewel Sacco al jaren tot mijn kennissenkring behoort, ken ik hem niet goed. Een levensgenieter, is mijn indruk, een man met stijl, een kunstverzamelaar, een gevoelsmens ook, die een diepe band met Ierland heeft. Om die band is het mij begonnen.

Een uur lang rijd ik door een decor van heuvels, groene weiden en heggen van fuchsia, hulst en gaspeldoorn. ANTIQUES AND BY-GONES, lees ik op een uithangbord. Veel huizen zijn in rode, groene en paarse verfbaden gevallen. Het

tegen een helling opgebouwde Ballydehob toont zelfs alle kleuren van de regenboog. Hier is het kleurenfeest begonnen, zal ik later van Sacco horen. In dit dorp bevonden zich ook de favoriete pubs van de hippies die op Long Island – een kaal eiland voor de kust – een commune vormden. De naam Ballydehob moet voor deze Tolkienliefhebbers onweerstaanbaar zijn geweest.

Schull is eveneens in de verfpot gedoopt, alsof de bewoners het treurige verleden van hongersnood en emigratie voorgoed willen vergeten. Je denkt hier het einde van de wereld te naderen, maar dat is slechts schijn – in werkelijkheid is deze uithoek enorm populair bij de Engelse en Amerikaanse jetset die er huizen als kastelen heeft laten bouwen. Ook dit snippertje informatie is afkomstig van Sacco, die mij even buiten het dorp staat op te wachten.

Lang en volumineus duikt hij uit een door heggen omringde tuin vol palmen en esdoorns op. Met zijn schoenmaat vijftig, lange armen en benen, de handen van een kolenboer en het massieve, kalende hoofd van een kerkvader lijkt het witgesausde huisje met de blauwe deuren en kozijnen naast hem te verschrompelen. Als we binnen zijn, zie ik hoe hij de kin op de borst moet laten rusten om niet voortdurend het hoofd tegen de balken van het plafond te stoten.

Hij noemt het huis een oude jas die hem perfect past. Het is inderdaad een knus hol, met betimmerde kamers, veel schrootjes, ouderwetse knipsloten op de deuren en het enorme beroete gat van een open haard, die gevoed wordt met turf, houtblokken en eierkolen. Aan de wanden hangt een rommeltje aan schilderijtjes en tekeningen die je niet direct van een serieuze kunstverzamelaar zou verwachten. Kasten staan vol snuisterijen en erfstukken. De wanden van mijn kamer, die uitkijkt op de tuin, bieden plaats aan een paar klompjes, een stel Friese doorlopers en een kleurenplaat van aap-noot-mies.

Op de kamer van Sacco staat, naast het reusachtige bed,

de schrijftafel voor het raam opgesteld. Bijna tachtig jaar geleden tilde zijn moeder hem uit de wieg op deze tafel om hem te verschonen. Het blad is de bakermat van de in bloemrijke, ouderwetse taal gestelde brieven die hij graag de wereld in stuurt. In de verte zie je hoe de zee op de kusten breekt.

In de woonkamer neem ik wijselijk op de bank plaats en laat de enige leunstoel in het vertrek aan mijn gastheer over. Die stoel blijkt gelukkig een praatstoel te zijn. ‘Dit huis draagt iets menselijks in zich,’ zegt Sacco, terwijl hij zijn bruine ogen door het vertrek laat dwalen. ‘Het omvat je als een liefhebbende vrouw. En toen ik hier dertig jaar geleden naartoe kwam, had ik dat, een jaar na mijn scheiding, ook nodig.’

Hij vergelijkt Ierland graag met een accu, die hem oplaadt, met een medicijn dat hem van spanningen bevrijdt. Hij is ervan overtuigd dat hij zonder dit land al lang onder de groene zoden had gelegen. ‘Je kunt hier alles van je afzetten. Een mens heeft het contact met de aarde nodig. Je moet altijd een hand aan de grond houden. Als ik de tuin in ga, dan heb ik meteen contact met een roodborstje. Ik leg mijn hand ook altijd op de stam van een oude boom, die geeft je kracht. Echt, dit is een land waarin je fantasie gaat werken.’

Met wijd gebarende armen en veel emotie en expressie in zijn gezicht vertelt hij over de mist die ’s avonds vanuit de zee zijn tuin binnensluipt en daar voor een ‘blauw, jodiumachtig schijnsel’ zorgt. In het maanlicht ziet hij dan mensen heen en weer bewegen. Maar ook binnen krijgt zijn verbeelding alle kans zich te ontplooien – hij kijkt naar de likkende vlammen in de open haard en luistert naar de neerslaande regen op het dak en het fluiten van de wind in de schoorsteen. ‘Heb je wel eens gekeken hoe sommige oude mannen in de pub naar hun glas Guinness kijken? Ze staren met een intense blik naar het bier en het schuim, alsof ze er van alles in zien gebeuren. Een soort toverlantaarn. Dan ne-

men ze een teug, waarbij ze niemand aankijken, en verzingen dan opnieuw in gepeins.’

Een vriend komt ter sprake, een kunstenaar, inmiddels aan de alcohol bezwaken, die op de hoge berg achter het dorp naar diamanten wilde zoeken. Ze strompelden omhoog en vonden inderdaad, vlak bij een pas aangelegde weg naar een radarpost, bergkristallen. De vriend was in de zevende hemel. Tot er een bok met grote horens uit de gaspeldoorns opdook en hun de weg versperde. Sacco had zich uit de voeten kunnen maken, maar de vriend kon de opdringerige bok niet kwijtraken. Was hij de bewaker van de berg? ‘Dit soort dingen overkomt je alleen in Ierland.’

Eens keek hij op de landpunt bij Mizen Head uit over de zee, toen er zomaar vanuit het niets een enorme stormwind opstak die hem tegen de grond sloeg. Seconden later, toen hij overeind krabbelde, was de wind weer gaan liggen. En bij Sheep’s Head, een schiereiland verderop, had hij, als in een film van Ingmar Bergman, de dood gezien. Eerst had hij zijn metgezel bijna tot aan het eind van het eiland gereden, daarna was hij met vredig hart aan de kust in het gras gaan liggen. Maar lang duurde die vrede niet – want vanaf Sheep’s Head naderde een onheilspellende figuur, een grote zwarte gestalte met een zeis. De figuur week geen duimbreed van het pad naar Sacco af, die hem als verlamd van schrik steeds dichterbij zag komen. Het bleek een boer te zijn die om een praatje verlegen zat. Maar toen de vriend eindelijk terugkeerde, had het nog lang geduurd voor Sacco bij machte was om het verhaal op een samenhangende en beeldende manier te vertellen.

‘Jij bent ook zo’n natuurgek,’ had een Hollandse vriend, een professor, eens tegen hem gezegd. ‘Niet de natuur, al die bergen en wilde beesten, is de basis van ware kennis, maar de bibliotheek, weet je dat nu nog niet?’

Na het diner – stoofpot met trilpudding na – steekt Sacco de brand in de open haard. Kaarsen, die in lange gietijzeren

houders zijn gestoken, zorgen voor sfeerverlichting. Buiten is het inktzwart. De wind orakelt in de schoorsteen. De ijle stem van Enya dwarrelt door de ruimte. ‘Dat past er goed bij,’ zegt Sacco tevreden, terwijl hij ons beiden een glas wijn inschenkt.

Het is haast onvermijdelijk dat we later op de avond naar de pub gaan, het belangrijkste exportartikel van Ierland. We wandelen langs een vervallen gebouw, een graanschuur uit de tijd van de Grote Hongersnood. De Amerikanen stuurden graan als voedselhulp, maar de Ieren waren aardappeleters en hadden geen molens om het graan te malen, legt Sacco uit. De tarwe rotte weg en op die vervloekte plaats is nooit een ander bouwwerk verzezen. In *The Black Sheep* is het stampvol. Een zanger-gitarist en een accordeonist houden er met volksliedjes en wat verspreid repertoire de stemming in. Oud en jong zit hier verenigd achter de pinten en de kleine glaasjes. Er is wel een verschil: de ouderen drinken zwart bier, de jongeren pils uit het buitenland. Er is geen *blow-in* te bekennen, zoals de *locals* de import noemen, met uitzondering van Sacco dan. Verschillende mensen groeten hem met de naam Long John of Long John Silver. Kennelijk heeft dat meer met zijn lengte maken dan met het kinderboek – *Schateiland* – van Robert Louis Stevenson. Anderen groeten hem met een halve knipoog en een rukje van het hoofd. ‘Het heeft lang geduurd voor ik die beweging meester was,’ grijnst Sacco vanachter zijn glas Murphy’s.

De accordeonist blijkt de kruidenier te zijn, bij wie hij dertig jaar geleden voor het eerst boodschappen deed. De man bedankte hem toen vriendelijk voor zijn klandizie. Tegenwoordig bezit hij twee supermarkten en een restaurant. Als het later wordt, zijn er steeds meer klanten die een gastoptreden verzorgen. Met onvaste stem zingen ze over het ‘groene groene gras’ dat bij het ouderlijk huis groeide of over de tijd toen ze nog als een dronkenman door het land zwier-

ven (*I'm a rover, seldom sober*). Een oudere man – zwarte broek, witte bloes met grote zweetplekken onder de oksels – misschien wel net zo oud als Sacco, keert steeds weer naar de muzikanten terug en houdt de stemming erin met gezang en ritmisch voetgestamp.

'*Safe home, straight home,*' zegt de barman bij de deur, als het feest is afgelopen.

De volgende morgen neem ik Sacco mee op een ritje over de punt van het schiereiland. We volgen de Coast Road. Nu eens wijst hij op een krans van meidoorns boven op een heuvel, een *ringfort*, waar ooit een versterkte boerderij gestaan moet hebben, dan weer knikt hij naar een Vikingtoren die het restant van een muur de lucht insteekt. Gniffelend haalt hij herinneringen op aan een boek over Mizen Head dat in Skibbereen ten doop werd gehouden. De auteurs, die gesprekjes met oude mensen uit het gebied hadden gevoerd, hadden iedereen op de receptie uitgenodigd. 'Weet je dat er heel wat mensen bij waren die nog nooit zo ver als Skibbereen waren geweest? Een afstand van misschien twintig, dertig kilometer.'

Aangezien het boek als welkomstcadeau op mijn bed lag, heb ik het gisteravond na de pub even snel doorgenomen. De schrijvers hebben de noordkant van de Mizen, het gebied tussen Knocnaphuca en Knocnamadree, aan de Dunmanus Bay afgegraasd. Vanaf de bergrug zien we het liggen, zo op het oog een kale streek van rotsen en veen waar het oog en een romantische ziel weinig houvast vinden. Je bent geneigd er een weinig geboeide blik op te werpen en verder te gaan. Maar in het boek komen de boeren en vissers aan de Dunmanus Baai echt tot leven. *It is a place of wild beauty*, zeggen de auteurs. Weliswaar groeit er in de stenige, zure bodem weinig anders dan aardappelen, maar dat wil niet zeggen dat schraalhans hier keukenmeester was. De zee bood namelijk

een rijkdom aan makreel, zeepaling, kreeft, krab en schelpdieren, en op de eilanden voor de kust raapte men zakken vol meeuweneieren.

Bovendien leverden op de rotsen gesmeten vrachtschepen in sommige jaren een weelde aan jutgoed op. Bij gebrek aan bomen en brandhout hield men het haardvuur gaande met turf, koeienvlaaien en schapenmest.

Toch was dit alles onvoldoende om de grote gezinnen door de Grote Hongersnood te helpen. Emigratie, vooral van jongeren, was het antwoord. In bijna alle huizen stonden op de schoorsteenmantel – de droogste plek in het huis – naast de bidprentjes de brieven van kinderen die in Amerika gepost waren. Ook in de eerste helft van de twintigste eeuw verdwenen er, bij economische tegenslag, tientallen mensen overzee. Op de avond voor het vertrek naar Cork werd er gefeest en gezongen, bijvoorbeeld over Muirsheen Durkin die voortaan geen aardappelen meer zal rooien maar in Californië goudklompen zal opdelfen (het nummer staat op *More of the hard stuff* van The Dubliners).

Ik vertel Sacco, die zo gesteld is op roodborstjes, maar niets over het wrede Winterkoningenfeest. Op tweede kerstdag, die hier naar de heilige Steven is genoemd, gingen de jongens langs de deuren met een versierde stok waarop een winterkoninkje was bevestigd. Op kerstavond schuimden ze de struiken af om een val te zetten voor het vogeltje dat met zijn luide gezang de schuilplaats van Sint-Steven, de eerste martelaar, zou hebben verraden. Op 26 december maakten ze in de wijde omgeving een voettocht en klopten met hun staf bij elk huis aan. Ze zongen dan hun winterkoningenlied, wensten de bewoners een gelukkig nieuwjaar en namen hun versnapering in ontvangst. In 1983 gingen ze niet meer te voet maar met een vrachtwagen, waarbij ze zelfs Schull aandeden. Bij het huis van Sacco, die hartje winter altijd in Nederland is, klopten ze echter vergeefs aan.

Nu en dan gebeurden er in deze uithoek bijzondere din-

gen. Natuurlijk bleef elk verstandig mens met zijn handen van de elfenforten en eenzame staande stenen af. Niemand zat op een ontmoeting met het 'kleine volkje' te wachten. Toch hebben van de oudere generatie maar liefst vier mensen een bovennatuurlijk wezen gezien, geen *faery* of *leprechaun*, maar een zeemeermin. De vangst van een hamerhaai in de visnetten zorgde ook tientallen jaren lang voor gespreksstof. In 1927 gebeurde er nog iets heel bijzonders: op zijn trans-Atlantische vlucht kwam Lindberg over Dunmanus Bay. Hij gooide een koker, die een briefje met zijn naam erop bevatte, uit zijn tweedekker. Die werd ook werkelijk gevonden, maar aangezien niemand familie had die zo heette, werd de koker weggegooid.

Bij zee staan we verschillende keren stil om van het uitzicht op de verbrokkelde kust te genieten. 'Ik zou erin willen opgaan,' zegt Sacco opeens geëmotioneerd, 'dit is echt een landschap om te knuffelen. Kijk 's hoe die groene varens allemaal prachtig bruin worden.' Op deze plek had hij eens met een actrice gestaan die puur door de schoonheid van de omgeving in snikken was uitgebarsten.

Na de Coast Road komt de Colla Road. Dit blijkt de goudkust van het schiereiland te zijn. Na weer een nieuw landhuis volgt er haast onvermijdelijk een uit de grond gestampte villa. Een Amerikaan, die in een soort burcht woont, heeft zelfs een tunnel onder de openbare weg laten graven, om zo een rechtstreekse verbinding met de haven, waar zijn jacht ligt, te kunnen hebben. Sacco, die hier een tijdje niet geweest is, valt van de ene verbazing in de andere. 'Het lijkt Aerdenhout of Wassenaar wel.' De nieuwe rijken hebben, zo lijkt het, allemaal de lokroep van de *wild romantic scenery*, waarvan de folders van de makelaars spreken, gehoord. Ze kopen zelfs hotels op om die door hun protserige zomerhuizen te vervangen, en golfbanen.

Sacco's stemming is inmiddels omgeslagen. Er is een we-

reld van verschil tussen vroeger en nu, tussen de Coast Road en de Colla Road. Hij begrijpt eigenlijk niet welke band deze nieuwelingen met Ierland hebben. Er is in deze omgeving niet veel vertier, je zult je zelf moeten vermaken. Dat is misschien de reden dat zoveel van die villa's en landhuizen alweer te koop staan.

Sacco zelf heeft zijn huis inmiddels ook verkocht. Het afscheid van zijn 'oude jas' zal hem pijn doen, maar het is beter zo. Hoewel hij zich sterk voelt als een wodanseik en geen ander medicijn in huis heeft dan aspirine, nadert hij de leeftijd van de grijsaards. En bovendien is Ierland veranderd. Aan beide kanten van zijn retraite – hij kwam altijd alleen in de herfst en in de lente naar Ierland – is nu een groot huis neergezet. En de oude pubs, waar vroeger nooit een stofdoek doorheen ging, zijn nu gemoderniseerd, ongezellig en leeg – gisteravond was echt een uitzondering.

Ik zet de wagen voor het huis met de blauwe kozijnen neer. Sacco wurmt zijn lange lichaam uit de kleine huurauto. Met een brede zwaai gebaart hij naar de fuchsiaheggen en de groene heuvels. Hij legt zijn kolossale kardinaalskop in de nek en snuift gretig de herfstige lucht op. En dan zegt hij iets wat ik eerder in Ierland heb gehoord. 'Nergens is de natuur zo sterk als hier,' ademt hij uit, 'ik weet ook niet hoe dat komt.'

Brandaan de Zeevaarder

Rond Dingle is men Sint-Brandaan niet vergeten. Een baai, een kreek, een dorp, een kaap en een berg zijn naar hem vernoemd, althans naar zijn oude naam Brandon. Er is zelfs een Brandaandag, waarop een bedevaartsstoet naar de top van Brandon Mountain trekt. Brandaan de Zeevaarder, luidt de erenaam van deze abt uit de zesde eeuw. In een reisverslag (*De reis van Sint-Brandaan*), dat pas in de Middeleeuwen op papier is gezet, beschrijft hij een tocht over verre zeeën die latere onderzoekers voor grote raadsels heeft gesteld.

Gaat het hier puur om een imaginaire zoektocht naar een gelukkig eiland, op een ‘schip van de geest’, of beschreef de latere heilige wel degelijk een heuse ontdekkingsreis? Was hij, als het laatste waar mocht zijn, dan de eerste ontdekker van IJsland en Amerika? Voor de keltologe Maartje Draak stond het als een paal boven water dat de *Reis* als een zee-mansverhaal gelezen moest worden, als een Noord-Europese odyssee. Hoewel de onderneming een vrome achtergrond had – Brandaan moest boete doen omdat hij een heilig boek in de vlammen had gegooid – bewoog hij zich in een concreet geografisch kader.

De in Ierland wonende Engelsman Tim Severin zou, als hij Draak had gekend, haar mening hebben onderschreven. In feite is hij zelf met een Draakachtige vrouw getrouwd, een specialiste in middeleeuwse literatuur. Zij was het met haar man eens dat het verhaal van Brandaan thuishoort in de Europese boekenkast over ontdekkingsgeschiedenis.

Wie rondtrekt in het gebied van Brandon Mountain en Brandon Creek, zou *The Brendan Voyage* van Severin bij zich moeten hebben. In het voorjaar van 1976 lag er een vreemd opgetuigde kano klaar voor vertrek bij de genoemde kreek,

aan de noordkant van het schiereiland. Het was alweer maanden geleden dat het vaartuig door de bisschop van Kerry was ingezegend. Maar een storm gooide die dag roet in het eten. Omdat er toch veel mensen waren komen opdagen, organiseerden Severin en zijn vier bemanningsleden maar een afscheidsfeest in een plaatselijk hotel. Met de speciale Brandonvlag in de top – een rood Keltisch kruis op een wit veld – roeiden ze de volgende dag de inham uit.

Zoals Thor Heyerdahl zich door Incaverhalen liet inspireren en een vlot van balsahout liet maken om de oversteek van Zuid-Amerika naar Polynesië te maken, zo ging Tim Severin met Brandaan en een huidenboot in de slag. Vroeger werd het houten karkas van de *curragh*, de kajak van de Ierse westkust, bespannen met ossenhuiden. In de tweede helft van de twintigste eeuw was die huid al lang vervangen door canvas. Severin ging allereerst op het Dingleschiereiland op zoek naar mannen die nog een curragh bezaten en die hem voor een tochtje mee wilden nemen. In een pub trof hij een drietal eigenaars aan: ‘Geen van hen kon jonger dan 55 zijn. Ze droegen alle drie uitgezakte tweedjasjes en afgedragen broeken. Ze hadden knoestige handen, grote en roodachtige gezichten met stevige neuzen en zware jukbeenderen.’ De mannen lieten zich overhalen. Nog een vierde man sloot zich onderweg bij de kleine processie aan. ‘Om de boot bij het water te krijgen, kroop de bemanning eronder, kwam dan overeind zodat de boot op hun schouders lag, precies een vreemde zwarte kever met acht poten, en wandelde naar het water. In een vloeiende beweging werd de boot van de schouders getild, omgedraaid, en net toen de volgende golf opkwam volgde de tewaterlating, even makkelijk als van een speelgoedbootje. Een voor een sprongen we erin, erop lettend dat we onze voeten niet naast de latten plaatsten en per ongeluk door het dunne canvas traptten. De roeiers gingen op hun plaatsen zitten: een flinke slag en de curragh schoot naar voren door de golven heen, sneller

dan enige boot die ik ooit heb gezien. In een ogenblik waren we in de inham en steigerden als een wild paard op de golven. Het evenwicht was het kritieke punt.'

Hiermee zette Severin de eerste stap op een weg die hem naar de laatste bouwers van curraghs, ouderwetse leerlooiers, bejaarde bereiders van schapenvet en traditioneel werkende houtzagerijen zou voeren. Hij won advies in bij leerbewerkers en zadelmakers en huurde heel wat hulpkrachten in om de ruim vijftig huiden op de juiste, dus op zesde-eeuwse, wijze om het houten kanoskelet te spannen. De grootste van de twee masten werd getuigd met een vierkant zeil. Om de heersende westelijke en zuidwestelijke wind te ontlopen, en omdat het schip niet tegen de wind in kon zeilen, zou hij een noordelijke koers aanhouden. Die kant moest hij ook uit, want slechts daar kwamen de vreemde dingen voor die in het verhaal genoemd worden, zoals het gebied dat hete rotsen naar de bemanning gooit (eruptie op IJsland), een drijvende pilaar van kristal (ijsberg) en het agressieve zee-monster (walvis of walrus) dat hen belaagt.

De open boot bleek 'een drijvende banaan' te zijn, 'een zeegaande nachtmerrie'. Severin vergelijkt de merkwaardige bewegingen van het vaartuig beurtelings met die van een vlot en die van een walvis. Zeeziekte was een kwaal die een aantal opvarenden van begin tot eind zou teisteren. Soms had hij de sterke indruk dat hij aan een ballonvaart bezig was: 'Was je eenmaal met de Brendan in zee gestoken, dan moest je maar zien te zeilen naar waar weer en wind je heen brachten. Er was slechts een kleine marge voor correcties en als de wind verkeerd draaide, kon je weinig meer doen dan afwachten en er maar het beste van hopen.' Op de Aranelanden ('Vanaf de zee konden we het prachtige patroon van honderden en honderden kleine velden zien, afgescheiden door muurtjes van losse stenen zodat het geheel op een honingraat leek') werden ze met groot enthousiasme binnengehaald. De Gaelicsprekende bewoners van de Ierse west-

kust voelden zich sterk bij de reis van 'hun' Brandaan betrokken. Voor de kust van Mayo kwamen ze langs eilandjes waar kluizenaars zich in een ver verleden hadden teruggetrokken. Ooit zwermden deze monniken over de eilanden uit als de heiligen uit het Heilige Land over de woestijn. Brandaan vertelt van een asceet die leefde van de vis die hem door een otter werd gebracht. In de Hebriden voeren ze de Baai van de Martelaren op Iona binnen, het heilige eiland waar missionaris Columba ooit een klooster stichtte.

Enmaal op IJsland werd de reis onderbroken tot het volgende voorjaar. In juni 1977 liep men een Newfoundlandse haven binnen. Aldus toonde Tim Severin aan dat je met een primitieve huidenboot van Ierland naar Amerika kon varen. Daarmee is natuurlijk nog niet gezegd dat Brandaan ergens bij de Shetlands volledig uit de koers werd geblazen en zo op het gelukzalige eiland Terschelling terecht kwam, dat hem nog altijd eert met de naar hem genoemde vuurtoren, de Brandaris.